

Tekst źródłowy nr 12
Przywilej koszycki - 17 września 1374 r.

W imię pańskie. Amen. [...] My Ludwik z bożej łaski węgierski, polski, dalmacki etc. król, chcemy aby doszło do wiadomości wszystkich, tak obecnych, jak i przyszłych, że: [...]

5. Ponieważ zaś rzeczona szlachta nasza w szczególnej swej do nas miłości przyjęła [...] i potomstwo nasze żeńskie, tak samo jak męskie, sobie za księcia i pana - przeto [...] zwalniamy i wyjmujemy od składania wszelkich danin, podatków i opłat, tak ogólnych, jaki szczegółowych, jakimkolwiek mianem by się zwały, wszystkie miasta, grody, posiadłości, miasteczka i wsie, mieszkańców wsi całego Królestwa Polskiego, należących do panów i wszystkiej szlachty - oraz chcemy aby byli zwolnieni, oswobodzeni wyjęci od wszelkich posług, robót i dostaw, tyjących się tak ludzi, jak i rzeczy.

ó. Chcemy zadowolić się tym tylko, aby corocznie na św. Marcina wyznawcę (11 listopada) nam i następcom naszym na znak najwyższego panowania i uznania korony Królestwa Polskiego płacono po dwa grosze zwykłej monety, w królestwie obieg mającej, których czterdzieści osiem idzie na grzywnę polską, z każdego osiadłego i dzierzzonego łanu lub jego części. [...]

8. Jeśli podczas panowania naszego lub następców naszych potrzeba nam będzie wyruszyć na wyprawę poza granice Królestwa Polskiego i jeśli szlachcie polskiej w naszej obecności lub bez nas z jakimkolwiek nieprzyjaciółmi w tej wyprawie przyjdzie bitwę stoczyć lub mieć spotkanie, w którym niektórzy będą do niewoli wzięci i poniosą większe lub mniejsze szkody w rzeczach lub osobach, wtedy im wypłacimy odszkodowanie. [...]

14. Nadto obiecujemy, że żadnego pana, rycerza lub szlachcica lub kogo innego, jakiegokolwiek stanu będzie, postronnego przybysza, czyli cudzoziemca, starostą nie uczynimy.

1. *Jakie były przyczyny wydania tego przywileju? Odpowiedz na podstawie tekstu i wiedzy pozaźródłowej.*
2. *Kto i jakie uprawnienia otrzymywał w tym przywileju?*

Ad. 1. Na podstawie tekstu źródłowego. Ludwik Andegaweński wydał ten przywilej z wdzięczności za wyrażenie przez szlachtę zgody na objęcie tronu polskiego przez kobietę, jedną ze swych córek.

Na podstawie wiedzy pozaźródłowej. Ludwik nie miał potomstwa męskiego. Zgoda szlachty była potrzebna na zmianę prawa sukcesyjnego w Polsce. Nie było szans na realne połączenie Polski i Węgier.

Ad. 2. Przywilej nadawał znaczne uprawnienia stanowi, który właśnie kończył się wyodrębniać. Następowало powolne przekształcanie rycerstwa i możliwych w jeden stan, dlatego w przywileju wymieniono zarówno pana, rycerza i szlachcica, chociaż chodziło o tę samą grupę społeczną.

Uprawnienia szlachty:

- a) cały stan został zwolniony od wszelkich „danin, podatków i opłat” (wyjątek stanowiły łany chłopskie, z których obowiązywało poradne w wysokości 2 grosze z łana, poradne to nie dotyczyło roli pańskiej), czyli świadczeń rzeczowych i pieniężnych.
- b) cały stan został zwolniony od wszelkich „posług, robót i dostaw” czyli od świadczenia pracy,
- c) wynagrodzenie za służbę wojskową poza granicami Królestwa Polskiego (szlachta była zobowiązana do bezpłatnej służby w granicach państwa),
- d) pełne odszkodowanie za wszelkie straty materialne i fizyczne poniesione na wyprawach wojennych poza granice Polski,
- e) urzędy ziemskie (tu podano urząd starosty) miały być obsadzone wyłącznie przez przedstawicieli szlachty danej ziemi (osiadłych w tej ziemi).

[Można też podać co otrzymywała szlachta w konkretnych punktach (paragrafach) tego przywileju].